

N:o 10.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 April 1883, kl. 11 f. m.

*Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1,
i anledning af en utaf Herr K. P. Arnoldson afgifven
motion (N:o 97) rörande Sveriges neutralisering.*

Uti en inom Andra Kammarerna väckt och till Utskottet hänvisad motion, N:o 97, har Herr *K. P. Arnoldson* föreslagit:

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalar den önskan, att Kongl. Maj:t tacktes hos de främmande stater, med hvilka Sverige står i diplomatisk förbindelse, inleda underhandlingar, åsyftande Sveriges fortvarande neutralitet i öfverensstämmelse med den moderna folkrättens grundsatser.

Motionären motiverar sitt förslag dermed att, »sedan de europeiska staterna vunnit sin nuvarande konsolidering, har stormakternas materiella öfvervigt mot de mindre landen mer och mer minskat möjligheten för de senare att med militärisk makt allena värna sin yttre frihet och sjelfständighet». Det förhållande, som i forna tider egt rum, att ett litet modigt folk med framgång kunde upptaga striden mot en större och mäktigare granne, och hvilket förhållande gjorde möjligt med staternas då varande organisation, ringa sammanhållning och utvecklade krigskonst, vore af den nya tiden ändradt, enär de europeiska staternas militära maktställning numera står i ett direkt förhållande till deras folkmängd och materiella tillgångar. Sverige egde visserligen jemte Norge uti sitt läge ett företräde framför de öfriga småstaterna i

Europa. Detta företräde borde vi i rätt tid och med klokhet göra oss till godo. Detta skedde emellertid icke genom att förvandla Sverige till en militärstat, ty om vi ock gjorde detta i största möjliga omfattning, så vore vi, lemnade åt oss sjelfva, likväl oförmögna att på längden värna oss mot mäktiga grannar. Som våra dagars krigföring fordrade icke blott större och väl öfvade härskaror, utan äfven och i lika hög grad stora materiella tillgångar, så komme alltid, i den mån som ett folk genom militära rustningar uttömmar sina tillgångar, dess motståndskraft att nedsättas. Mellan ett folk på 4 till 5 millioner och ett annat på 40 till 80 millioner vore förhållandet detsamma som mellan dvergen och jetten. Denna enkla sanning måste erkännas, om ock det vore förklarligt att »fosterlandskänslan kan vilseleda omdömet» hos ett folk sådant som vårt, med dess lysande krigiska minnen. Derfor, om valet föreläge »emellan å ena sidan en gagnlös och ruinerande militarism och å den andra att söka värn i en af samtliga makterna garanterad neutralitet, som gör det möjligt för oss att ordna vårt försvar utan alltför stora svårigheter och i enlighet med en sålunda tryggad ställning», så skulle kanske de delade meningarne kunna enas och de fosterländska intressena mötas derutinman, att Sveriges ständiga neutralitet är ett eftersträfvansvärdt mål, hvilken, om de ock icke kan anses vara ett tillräckligt fredsvärn under alla förhållanden, dock icke kan fränkännas egenskapen att i hvarje fall öka landets trygghet emot främmande makter. Med hänvisande till en motionen bifogad bilaga, hvori omförmälas de länder, som åtnjuta en garanterad fortvarande neutralitet, och de folkrättsliga grundsatser, som äro upptagna i Bluntschlis »Das moderne Völkerrecht», såsom gällande för neutrala stater i deras förhållande till krigande makter, erinrar motionären derom, att, i den mån de neutraliserade staternas antal ökas, det europeiska krigsfältet minskas, hvilket förhållande vore egnadt att småningom försvåra eller hindra uppkomsten af krig; att Sveriges afskilda läge, som innebär ett företräde framför t. ex. Belgien och Schweitz, helt naturligt skulle underlätta landets neutralisering; samt att slutligen den af honom åsyftade neutraliteten icke behöfde stå i vägen för vårt försvarsväsendes ordnande, utan fastmer, i händelse af afslag på Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning m. m., vore egnad att kraftigt medverka till en god lösning af försvarsfrågan, så mycket hellre, som alla misstankar, att denna gamla stridsfråga till äfventyrs afser äfven något annat och mera än landets *försvar*, derigenom skulle häfvas.

Så länge mänskliga passioner finnas, som framkalla rättskränkningar, så länge är staten nödgad att använda fysiskt tvång och fysiskt

våld för att skydda rättsordningen. Detta fysiska vålds användande är inom staten noga regleradt. Allmänt förpligtande positiv lag bestämmer, hvad som skall såsom rättskränkning anses och huru begången sådan skall straffas; lagbestämd domstol fastställer huru i förekommande fall lagen skall tillämpas, och lagbunden exekutiv myndighet verkställer domen. I staternas inbördes förhållande saknas positiv lag, som fastställer hvad som skall anses såsom rättskränkning, äfvensom domstol, hvars utslag tillerkännes förpligtande kraft, och ingen exekutiv makt finnes, som i folkrättens namn är berättigad och förpligtad att gifva verkställighet åt den dom, som blifvit afkunnad. Det är hvarje stats ensak att i hvarje särskildt fall pröfva hvad som är rätt, bestämma i förekommande fall det straff och skadestånd, som kränkningen af hans rätt bör medföra, och att med de medel, som den anser verksammast, utkräfva det straff eller det skadestånd, som staten tillerkänt sig sjelf. Det exekutiva tvångsmedel, det fysiska våld, som af staten användes, för att af annan stat erhålla upprättelse för den lidna rättskränkningen, är kriget. Lika litet, som inom staten fysiskt våld kan undvaras för rättsordningens skydd, lika litet kan i staternas förhållande sins emellan, der fråga blir om att göra en rättighet gällande i rättvisans eller mensklighetens namn, krig undvaras. Som emellertid den skilnad förefinnes emellan användning af fysiskt tvångsmedel inom staten och af krig staterna emellan, att det senare alltid egenmäktigt användes, så frestas den särskilda staten, helst om han har öfverlägsen makt, att begagna detta maktmedel lika mycket i sjelfviskhetens och den egna fördelens tjänst som för att göra klar och tydlig rättvisa gällande. Derfor, och det med skäl, betraktas kriget med helt andra ögon än det exekutiva tvånget, det straffande svärdet inom staten. Utvecklingen af rättsmedvetandet hos de civiliserade folken har ock rigtat uppmärksamheten på utvägar för att möjliggöra inskränkningen af krigs användning och, der dess användning anses nödvändigt, att mildra dess fador. Hvarje bemödande, som rigtas åt detta håll, är i sig sjelf aktningvärdt och förtjent af all framgång, och de rörelser inom folken äro värda allt erkännande, som leda till utredning af de folkrättsliga begreppen, ordnande af de internationella förhållandena och afgörande af de internationella tvisterna efter allmänt gällande rättsgrundsaster. Derfor böra alla bemödanen understödjas, som gå ut på att utveckla de folkrättsliga grundsatserna till allmänt erkända rättssatser, och att fastställa lämpliga sätt för fredliga uppgörelser af folkrättsliga tvister. Ej mindre lofvärdt är det sträfvande, som går ut på att, då kriget blir oundvikligt, allt mer regelbinda det med rättsnormer, som inskränka

dess verkan till att så litet som möjligt störa det allmänna rättstillståndet. Man har ock allt mer och mer begränsat kriget till de makter, hvilkas rätt frågan gäller, och sökt vid användande af det kriget tillhörande våld noga iakttaga, hvad mensklighet och rättvisa fordra så väl i sjelfva sättet för krigets förande som äfven i afseende på de personer, som skola anses underkastade detta våld. Allt, som är egnadt att utvidga de neutrala rättigheter, då de iakttaga den opartiskhet, som dem åligger, är således värdt att uppmärksammas. Utskottet anser denna motion vara ett uttryck för den uppfattning af krigstillståndet, som i nu angifna riktning allt mer och mer gör och måste göra sig gällande, och Utskottet anser ock motionärens uppskattning af neutralitetens betydelse för ett folk vara i allo berättigad. Utskottet anser emellertid, att motionären ej har träffat den rätta utgångspunkten för sina sträfvanden vare sig för att aflägsna krigets fasor från vårt fosterland eller för att inskränka dess användning i allmänhet.

Till mildrande af krigets olyckor, dess renande från missbruk och dess utveckling från ett hersklystnadens verktyg till ett rättsligt tvångsmedel bör man arbeta på två vägar, dels att begränsa dess omfattning så att alla andra stater än de krigförande så litet som möjligt af kriget störas i sin verksamhet, i sina internationella förbindelser och samfärdsel, dels att begränsa våldets utöfning de krigförande makterna sins emellan på sådant sätt, att blott den del af medborgarena, som aktivt deltagar i kriget, utsättes för krigets våldsamerheter. Motionärens förslag afser att vidtaga åtgärder för att allt mer göra den grundsats gällande, som inbegripes uti en allt mera utsträckt neutralitet för alla de stater, som ej beröras af de tvister som framkallat kriget. Utskottet för dess del hyllar äfven den åsigt, att de stater, som vädjat till krigslyckan, böra sjelfva utkämpa striden och anses berättigade att fordra, att ingen annan biträder någon af de krigförande makterna, så vida icke hans egen rätt blir kränkt af endera af dem, eller någondera i användningen af sin makt stör den internationella rättsordning, hvans grundsatser fått karakteren af allmänt förpligtande rätt. Den, som ej deltagar i striden, och således är neutral, bör anses berättigad att, derest han icke positivt gynnar den ene eller andre af de krigförande, förhålla sig passivt, samt att ostörd fortsätta sin samfärd med ej allenast andra neutrala stater utan äfven med hvardera af de krigande utan att deri afbrytas af annat än de tvångsåtgärder, som den ena krigförande staten vidtager omedelbart emot den andra och dess undersåtar. Men för att vinna erkännande åt en sådan grundsats, behöfver ej någon särskild åtgärd vidtagas. Enligt gällande folkrätt ligger denna rätt till

neutralitet i sakens natur och inbegripes i hvarje stats sjelfständighet. Hvarje stat såsom sådan har rätt till neutralitet, och i och med erkännandet af statens sjelfständighet, är äfven dess neutralitet erkänd. Sverige och Norge åtnjuta således enligt erkänd folkrätt en obestridd, af andra stater erkänd rätt till neutralitet, utan att någon garanti för dess fortvaro eller något slags erkännande deraf erfordras. Vid de tillfällen, då Sverige under upprörda tider häfdat denna sin rätt, har den samma äfven blifvit aktad. Denna neutralitet kan således ej lida något intrång, så vida Sverige fullgör de förpligtelser, neutraliteten ålägger, i annat fall, än att någon främmande stat, som invecklar sig i krig, missbrukar sin makt. Att begära öppnande af underhandlingar om garanti af Sveriges neutralitet, hvilat således på den förutsättning, att någon af de makter, med hvilka Sverige står i folkrättslig förbindelse, skulle komma i frestelse att kränka Sveriges rätt under förefallande krig och innebär således medelbart en förolämpning emot en eller flere af de stater, hvilkas garanti skall begäras, likasom om de skulle misstänkas för att vilja kränka Sveriges rätt. Underhandlingar med England skulle göra Ryssland misstänksamt och tvärtom. Sverige kan således ej, utan att det gör sig skyldigt till ogrannlagenhet mot de makter, hvilka man vill intränga för Sveriges fortfarande fredstillstånd, taga ifrågavarande initiativ. Har en eller flere makter intresse för att skydda sig emot maktmissbruk af andra och bland andra mot kränkning af Sveriges område, så må det vara deras sak att skydda sig mot hvarandras maktbegär och Sveriges indragning i deras politik. Det kan således icke anses lämpligt, att Sverige inleder underhandlingar hos utländska makter, med begäran om dessas garanti af Sveriges egen neutralitet.

Men äfven om Sverige skulle kunna förskaffa sig en garanti af en sådan neutralitet, så kan med skäl ifrågasättas, om något dermed vore vunnet för Sveriges frihet och sjelfständighet samt skydd emot inveckling i krig. Utskottet anser visserligen att folkrättsliga fördrag, äfven om historien kan åberopas för att visa att den är en historia lika mycket om brutna som om slutna fördrag, numera, med den utveckling som folkrätten vunnit, och den känslighet som utbildat sig hos det allmänna rättsmedvetandet, bör kunna tillerkännas större betydelse än förr. Men det kommer helt och hållet an på beskaffenheten af den garanti, som skulle kunna utverkas. Vid en garanti af flere makter är att skilja mellan kollektiv garanti och kollektiv och separat garanti; endast den sista är den bindande formen, så vidt som hvarje garant är förpligtad att inskrida utan afseende på sina medförbundnes uraktlåtenhet att fullgöra sin skyldighet. Skall någon trygghet

vinna, så erfordras, att alla de makter, som förbinda sig till garanti, äfven särskildt hvar och en för sig förpligta sig. Huru betydelselös en kollektiv garanti allena är, visar det sätt, hvarpå Englands utrikesminister Lord Stanley 1870 tolkade den af England åtagna garantien för Luxemburgs neutralitet. Han ansåg nemligen att i fall af neutralitetens kränkning alla de makter, som undertecknat traktaten, skulle kunna kallas att kollektivt handla, utan att någon af dem kunde uppfordras att inskrida ensam eller särskildt; den gifna garantien vore ett fall af begränsad ansvarighet. Svårigheterna för Sverige att genom underhandlingar med främmande makter, hvilka med hänsyn till Sverige kunna hafva sins emellan olika och motsatta intressen, bringa till stånd en sådan sammanslutning, att en nöjaktig och bestående neutralitetsgaranti kan erhållas, ligga för öppen dag, för att icke tala om det förödmjukande för Sverige att underhandla med den ena staten efter den andra för att utverka en särskild undantagsställning för Sverige, hvilken ej af andra förhållanden är kräfd, än att Sverige har mindre folkmängd, ringare materiella hjälpkällor och svagare försvarskraft än Europas större stater.

Men äfven om en garanterad neutralitet skulle kunna åstadkommas, så kan ifrågasättas, om Sverges fredliga intressen dermed äro skyddade. Först och främst lär oss historien, att de förutsättningar, under hvilka ett fördrag kommit till stånd, kunna ändras, och sålunda förhållanden inträda, som gifva än den ena, än den andra makten befogenhet att uppsäga sin garanti, för att ej tala om de fall, då makterna utan befogenhet bryta sina ingångna förpligtelser, såsom fallet var med Schweitz, hvilket land 1815, strax efter det neutraliteten var garanterad, fick lida att militärvägar togos öfver dess land och måste sluta sig till koalitionen emot Napoleon, och med Krakau, som i trots af den detta land tillförsäkrade neutralitet 1846 införlifvades med Österrike. Den stat, som fått sig neutralitet tillförsäkrad, måste således alltid lita på sig sjelf och kan ej undgå att lika sorgfälligt se försvarsväsendet till godo för att skydda sin neutralitet som till skydd för sin sjelfständighet, huru mycket han än har skäl att förlita sig på de garanterande makternas goda vilja i det ögonblick, som fördraget afslutas. Sverige har således föga eller ingen utsigt att på det sätt, motionären föreslagit, vinna vare sig någon i och för sig tryggad ställning, eller minskning af de för vårt försvar i allmänhet erforderliga uppoffringar.

Sedan Utskottet sålunda sökt visa det i motionen innehållna förslagets olämplighet, anser sig Utskottet böra upptaga det något modifierade förslag, som inom Utskottet blifvit framställt, nemligen huruvida det ej kan vara skäl för Sverige att inleda underhandlingar åsyftande Sveri-

ges fortfarande neutralitets erkännande af främmande makter, utan att dessa behöfva garantera densamma. Sverige skulle på sådant sätt ikläda sig förpligtelse till en fortfarande under alla förhållanden gifven neutralitet, hvars erkännande af främmande makter skulle innebära en moralisk garanti för att makterna äfven skulle hålla Sveriges neutralitet i vördnad och helgd. Utskottet anser sig dock böra afstyrka motionen äfven i denna form. Ty ett sådant erkännande behöfves ej. Hvarje sjelfständig stat såsom sådan eger, såsom förut blifvit yttradt, på grund af sin suveränitet rätt till neutralitet i hvarje uppkommande krig emellan andra stater. Så snart en stats sjelfständighet är af andra stater erkänd, är i och med detsamma dess rätt till neutralitet erkänd. Hvarje tillkännagifvande om Sveriges beslut att vara neutralt under blifvande förvecklingar emellan främmande stater är således lika öfverflödigt, som under nuvarande förhållanden opåkalladt. Sveriges rätt till neutralitet behöfver ej meddelas främmande makt för att erhålla dennas erkännande, ej heller för att särskildt underrätta honom om Sveriges fredliga sinnestämning samt för händelse af krig naturliga neutralitetspolitik i alla de fall, der Sveriges rätt ej är kränkt eller dess frihet och sjelfständighet deraf äfventyras. Slutligen kommer härtill, att Sverige såsom sjelfständig stat ej kan eller bör förpligta sig att under *alla* eventualiteter iakttaga neutralitet. Det följer af neutralitetens begrepp och betydelse, att den är en rättighet, men ej alltid en pligt. Den är en rättighet, som likasom andra i en stats sjelfständighet och frihet innehållna rättigheter, måste skyddas och försvaras. Afhållandet från deltagande i krig och från allt understöd åt några af de krigande makterna är ej något feigt, dådlöst tillstånd. Till upprätthållande af neutraliteten kan fordras ett uppjudande af alla diplomatiens ansträngningar, ja det kan blifva nödvändigt, att man måste, till bevarandet af det egna fredstillståndet, med en ansenlig härmakt bjuda de krigande makterna front, ty beslutsamheten fordrar, att en stat icke uppgifver sin neutralitet, så länge den utan men för rätt och heder kan behålla densamma. Men deraf, att ett lands rätt till neutralitet är obestridlig, följer icke, att denna rätt under alla förhållanden motsvaras af pligt. En neutralitetspolitik till hvarje pris angifver karakterslöshet och svaghet. Neutralitet får icke förblandas med oveld, opartiskhet. Likasom i det enskilda lifvet det kan vara den mest fridsamma medborgares pligt till och med under äfventyr af straff att, då han ser en rättskränkning, en misshandling begås, uppgifva sin passivitet och söka att afstyra våldet, så kan det äfven vara den enskilda statens pligt att uppgifva sin neutralitet. Det vore dåraktigt att påstå, att opartiskheten fordrar att den ena sta-

ten ej under något förhållande inblandar sig i andras krig. Man kan vara opartisk och icke neutral, om man nemligen af opartisk kärlek till rättvisa räcker den svagare parten en hjälpsam hand. Man kan vara partisk, egennyttig och dock neutral, om man nemligen af feghet eller orättfärdighet prisgifver den svagare parten, som är i sin goda rätt, åt motpartens öfvermakt. Hvarje stat, som uppskattar sin frihet och sjelfständighet högre än det närvarandes materiella njutning, och som tror på sin rättvisa sak, måste därför betrakta neutraliteten såsom en rätt, men ej såsom en pligt. Då heder och rätt genom neutraliteten ställas på spel, då bör den uppgifvas. Den omständigheten att Sverige är en svagare makt i det europeiska statsförbundet, bör ej utöfva något inflytande på dess *uppfattning* af hvad dess pligt bjuder, då heder och rätt måste försvaras. Motionärens dystra betraktelser om den ringare statens framtid motsägas af historien, som visat att hvarje steg, som tagits i frihetens, sanningens och mensklighetens tjänst, inneburit en strid mot den för tillfället varande öfvermakten. Om Sverige skulle af eget initiativ afsäga sig den rätt det eger att i hvarje särskildt fall pröfva, hvilken ställning det bör iakttaga vid ett sig yppande krig, har Sverige ock afsagt sig en del af sin sjelfständighet, och Utskottet anser sig böra på det lifligaste afstyrka hvarje steg, som går i en sådan riktning. Hvarje utbyte af den fullständiga neutralitetsrätt, som Sverige nu eger, emot en ofullständig eller traktatbestämd neutralitet, hvarigenom Sverige onödigtvis gör sig beroende af främmande makters vilja, måste därför afstyrkas.

Som Utskottet funnit, att tankarne blifvit förda i den riktning, som motionen angifver till följd af den förmenta förträffligheten af det garanterade neutralitetstillstånd, som kommit vissa länder till del, så anser sig Utskottet böra fästa uppmärksamhet på den undantagsställning, dessa länder intaga, hvilken förklarar möjligheten deraf, att dessa länders neutralitet blifvit såsom en ovilkorlig både rättighet och pligt dem tillagd. Motionären uppräknar såsom sådana länder, hvilka fått sig tillförsäkrad neutralitet, Belgien, Schweiz, Luxemburg och Serbien, men utelemnar Krakau, hvilket af Wienerkongressen tillförsäkrades neutralitet, samt Joniska öarne. Hvad Serbien angår, åtnjuter detsamma ej någon garanterad neutralitet, blott dess autonoma ställning i förhållande till det turkiska riket har blifvit garanterad, en garanti, åt hvilken ej kan tillerkännas större betydelse än den, som af vissa stater blifvit gifven turkiska riket i dess helhet. De Joniska öarne hafva i sammanhang med deras förening med Grekland fått sig ålagd och tillförsäkrad neutralitet genom traktaterna i London af den 14 November 1863 mellan

Österrike, England, Frankrike, Preussen och Ryssland och af den 29 Mars 1864 mellan England, Frankrike, Ryssland och Grekland. Enligt dessa traktater förbundo sig de kontraherande makterna att i afseende på dessa öar iakttaga neutralitetsgrundsatsen, så att de skola åtnjuta fördelarne af en ständig neutralitet, men med den inskränkning i sjelfbestämmningsrätten hos den stat till hvilken de höra, att inga väpnade trupper skola kunna till sjös eller lands församlas eller förläggas å deras område eller i dessa öars vatten utöfver det antal, som är alldeles nödvändigt för att uppehålla offentlig ordning och indrifva statsinkomsterna; och föreskrefs såsom en nödvändig följd deraf att de å dessa öar anlagda befästningar skulle raseras. De små staterna Krakau och Luxemburg hafva fått sig tillförsäkrad neutralitet för att undgå införlifvande med en större stat, Krakaus neutralitet, garanterad genom Wienertraktaten af den 9 Juni 1815 under Österrikes, Preussens och Rysslands garanti upphörde 1846, då Krakau införlifvades med Österrike. Upplösningen af det gamla tyska förbundet 1866 bröt de band, som förenade Limburg och Luxemburg med Tyskland. Luxemburgs geografiska belägenhet, som tillsammans med Belgien täcker en betydlig del af franska gränsen, och besättningen af Luxemburgs fästning med en preussisk garnison kunde ej fela att medföra mer eller mindre svåra förvecklingar, då dess ovilkorliga neutralitet ej var garanterad. Detta förhållande ledde dertill att ett fördrag afslöts den 11 Maj 1867 i London, enligt hvilket Luxemburg skulle under garanti af Frankrike, Storbritannien, Preussen, Österrike och Ryssland bilda en fullständigt neutral stat och i följd deraf staden Luxemburg upphöra att vara en befäst stad. Oaktadt denna traktats bestämmelser vore klara och tydliga, då kriget emellan Frankrike och Tyskland utbröt 1870, ansågo båda de krigande makterna det nödigt att under Juli månad 1870 meddela sin afsigt att iakttaga dess neutralitet, så länge som densamma iaktogs af den andra. Utskottet har förut omnämnt, huruledes lord Stanley sökte borttolka Englands skyldighet att aktivt uppträda för neutralitetens skyddande. De stater, som Utskottet nu omnämnt, hafva fått sig neutraliteten ålagd af främmande makter utau afseende på deras egen vilja. Låtom oss nu tillse, huru det förhåller sig med Schweitz och Belgien.

Schweitziska landets läge emellan Frankrike, Italien och Österrike gör dessa stater naturligen intresserade af dess neutralisering. Schweitziska republikens neutralitet, erkänd med få undantag af nästan hela Europa ända till Franska revolutionens tid, hade såsom grundval därför särskilda fördrag, genom hvilka Schweitziska kantonerna förbundit sig med främmande makter. Under de fransyska revolutionskrigen var denna neutralitet af intet värde. Wienerkongressen erkände och ålade Schweitz

en ständig neutralitet. Det oaktadt måste Schweitz se huru densamma ej hölls i helgd, då Napoleon återkom från Elba, utan Schweitz måste ingå i den beväpnade koalitionen emot Frankrike. Schweitz' neutralitet erhöll sin bestämda och högtidliga karakter först genom den i Paris den 20 November 1815 emellan Frankrike och de fyra förbundna stormakterna slutna traktaten. Denna neutralitet garanterades Schweitz ej för dess egen skull. Stormakterna förklarade det nödvändigt för upprätthållande af den europeiska jemnvigten att tillförsäkra Schweitziska edsförbundet om integritet och okränkbarhet för dess inom de nya fastställda gränserna befintliga landområde. Men icke en gång denna försäkran om territoriell integritet har behållit sin fulla kraft. Schweitziska neutraliteten sträckte sig till landskapen Chablais och Faucigny och savojska territoriet norr om Ugine till skydd emot Frankrike. Dessa traktaters afträdande af Sardinien till Frankrike 1860 i strid emot Schweitz' anspråk har betagit dessa orters neutralitet all kraft.

Genom sitt läge emellan norra Frankrike och vestra Tyskland har Belgien en med Schweitz i detta lands förhållande till Frankrike, Österrike och Italien liknande ställning. Belgien bildar ett vidt neutralt bälte, som sätter två stora makter på en bred sträcka af deras område i skydd för ett omedelbart anfall och minskar således tillfällena till strider dem emellan. För kongressen i Wien föresväfvade tanken på konungariket Nederländerna, som 1815 blifvit återupprättadt och förstärkt, såsom en neutral förskansning mot hvarje försök till infall i Frankrike från Tysklands sida. Derfor, när Belgien hade på ett våldsamt sätt skilt sig från Holland 1831, ansåg sig Europa moraliskt förpligtadt att ålägga Belgien, såsom vilkor för erkännande af dess oberoende, ställningen af en ständigt neutral stat. Art. 7 i londontraktaten af den 15 November 1831 mellan Österrike, Belgien, Frankrike, Ryssland och Storbritannien innehåller, att Belgien inom de gränser, som äro för detsamma erkända, skall bilda en oberoende och ständigt neutral stat och skall vara förpligtadt att iakttaga denna neutralitet i förhållande till alla andra stater. Denna traktat biträdades sedermera af Holland och Preussen och blef förnyad af samtliga nämnda makter utom Belgien genom traktaten i London den 15 November 1839. Belgiens neutralitet fastställdes såsom ett åliggande för Belgien, men den bekräftades icke genom någon garanti. Detta egendomliga förhållande undgick icke makterna, då kriget mellan Frankrike och Preussen år 1870 utbröt. Äfven här ansågo Frankrike och Preussen det behöfligt att särskildt förklara hvar för sig, Frankrike den 16 Juli, Preussen den 20 samma månad, att hvardera skulle respektera Belgiens neutralitet, så länge den respekterades af den andra krigförande makten. Detta var ej nog. Sedan denna förklaring blifvit

afgifven, blef Belgien föremål för en helt och hållet speciel åtgärd, i det att England förklarade sig beslutet att försvara Belgiens neutralitet, om något intrång deri gjordes, och ingick en traktat med hvardera af de krigförande makterna, med Frankrike den 11 Augusti, med Preussen några dagar senare, att till garanti af Belgiens oberoende och neutralitet medelst väpnad styrka samverka med den ena krigande makten, om den andra bröt neutraliteten. Österrike och Ryssland, som voro lika mycket som England förpligtade att upprätthålla Belgiens neutralitet, höllo sig tysta och underlät o hvarje tillkännagifvande, som häntydde på erkännande af pligten, om så erfordrades, att med väpnad makt skydda Belgiens neutralitet.

De exempel, som Utskottet anför, visa att en neutralisering ej kan komma i fråga för andra länder än sådana, som hafva ringa utsträckning och egendomliga geografiska förhållanden, hvilka göra de större makterna intresserade att till sitt eget skydd och för egen fördel upprätthålla landets ovilkorligt neutrala ställning under blifvande krig; vidare att äfven de högtidligaste försäkringar ej varit tillräckliga för att förekomma all fara för konflikt, ej heller för att sätta allvarsamotstånd mot en stormakts politiska lystnad eller så kallade strategiska anspråk och att jemte den blott relativa säkerhet, som erhålles, denna neutralitet i verkligheten medför för den stat, hvilken fått den sig ålagd, en börda, som ofta är tryckande och det ej mindre än den, som hvarje land måste åtaga sig för ett ordnadt försvar, på samma gång som den alltid innebär en mer eller mindre omedelbar inskränkning i dess sjelfstyrelse och oberoende. Det kan således ej under förhanden varande förhållanden gifvas några bindande skäl för Sverige att uppgifva eller begränsa den handlingsfrihet, som Sverige eger för att få garanterad eller erkänd en rättighet, som Sverige såsom sjelfständig stat eger och hvilken rättighet såsom inneburen i Sveriges af alla stater, med hvilka Sverige står i diplomatisk förbindelse, erkända sjelfständighet redan är erkänd.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer Utskottet,

att Herr Arnoldsons förevarande motion icke måtte af Kammararen bifallas.

Stockholm den 12 April 1883.

På Utskottets vägnar:

S. A. HEDLUND.

Reservationer:

af Herr *Hedlund*: »Grundtanken i Herr Arnoldsons motion är, såsom en hvar lätt fattar, att vårt land må vara satt i det läge, att det icke utsättes för att indragas i de brytningar mellan Europas stormakter, som kunna i en ej alltför aflägsen framtid uppstå. Motionären har velat vinna detta ändamål genom en i god tid åstadkommen »ständig neutralitet». Och häri delas hans mening utan tvifvel af den långt öfvervägande delen af svenska folket.

Utskottets flertal har vidrört en och annan omständighet, som kunde göra det för vårt folk till en pligt att icke ställa oss utanför möjligen uppkommande krig, såsom då det gäller att värna om en svagare part mot en öfvermäktig motpart, eller att försvara heder och rätt. Men sådana förutsättningar för väpnad inblandning från vår sida i Europas strider torde näppeligen ega giltighet. Det osäkerhetstillstånd, hvori vår verldsdel befinner sig, beror väl i långt öfvervägande mån på dels de mäktiga staternas stridigheter sinsemellan, dels missnöjet inom samhällena sjelfva. I ingendera fallet kunna de nordiska folken vara pligtiga att lemna väpnadt biträde åt vare sig den ena eller andra parten, äfven om vår maktställning det tilläte, men allraminst då detta icke är händelsen. Neutralitet synes under alla omständigheter vara vår naturliga och fullt rättsenliga ställning.

Men då uppstår frågan: huruvida vi icke kunna och böra uppskjuta bestämmandet häraf, d. v. s. af vår neutralitetsförklaring, till den tid, då kriget står oss närmare än nu, eller tills det står för dörren, såsom det skedde mot slutet af år 1853. Härvid möter dock den omständigheten, att ett sådant uppskof kan försvåra erkännandet af vår neutralitet, i det den ena eller andra af de krigförande makterna kan anse en sådan ställning å vår sida vara för sig ofördelaktig, hvadan man komme att antingen vägra sitt samtycke till vår neutralitetsförklaring, eller att därför uppställa oantagliga vilkor. Det antogs ganska allmänt, att Ryssland år 1854 endast med mycken motvilja erkände de Skandinaviska rikenas neutralitetsförklaring vid denna tid.

Sådana svårigheter böra ej kunna möta, om vårt land på förhand och i god tid, innan man ännu känner under hvilka kombinationer kriget kan komma att utföras, söker få sin neutralitet erkänd för alla hän-

delser. Vi framträda då fullt opartiskt med häfdande af vår rätt att få lefva i fred, när vi ingen ofreda, och om någon skulle derefter hota eller angripa oss, så innebure det ej blott kränkning af denna vår rätt, utan tillika ett brott mot ingångna aftal.

Man vill nu på vissa håll fränkänna fördragen vigt och värde ända derhän, att man kallar dem »värdelösa papper». Hvadan då denna sträfvan, som icke minst i våra dagar framträder, att genom ingångna fördrag knyta allianser till gemensamt skydd eller gemensam »aktion»? Gent emot sådana allianser, som böra vara oss främmande, må väl vi kunna och böra, med minst lika stor giltighet, ställa öfverenskommelse om vår neutralitet?

Är det fallet, såsom Utskottet säger, att i begreppet af suverän stat ligger rättigheten till neutralitet i hvarje uppkommande krig mellan andra stater, så lærer det väl icke kunna anses vara för oss nedsättande att få denna rätt *erkänd*, såsom det skedde åren 1853—1854. Icke heller lærer det väl vara mera nedsättande att söka få denna rätt erkänd *innan* kriget står för dörren, än sedan detta inträffat?

För mig vill det således synas, som borde Sveriges regering låta det vara sig angeläget att träffa i god tid en sådan uppgörelse med de makter, hvarmed vi ega diplomatisk förbindelse, att vi må vara tillförsäkrade om full neutralitet, på bestämdt formulerade vilkor, under de krigiska förvecklingar, som kunna komma att uppstå inom Europa.

Motionären har i sin motivering — ehuru icke i den s. k. »klämnen» — röjt sin mening vara, att den neutralitet, vi böra eftersträfva, skulle vara *garanterad*. Häri kan jag icke biträda hans mening, dels emedan jag tviflar på, att en sådan garanti på tillfredsställande vilkor skulle varda oss af de stora makterna beviljad, dels emedan de förbindelser, som vi härmed komme att ikläda oss, kunde innebära ett förmynderskap, hvilket ett fritt folk icke lærer vilja underkasta sig.

Vi hafva redan vunnit *en* sådan garanti, nemligen i afseende å de nordligaste trakterna af den Skandinaviska halfön, och dermed torde man åtminstone tillsvidare kunna stanna.

Att en förklarad och erkänd neutralitet icke kan undanrödja den sorgliga nödvändigheten att äfven i fredstid underhålla militära inrättningar till landets försvar, känna äfven neutralitetsvännerna ganska väl; men neutraliseringen innebär dock en kraftig påminnelse derom, att det är uteslutande för *försvaret* dessa uppoffringar göras, en uppfattning som bör leda derhän, att organisationen af de militära krafterna till land och sjös bygges på defensiv grund, eller till verkliggörande af just d

uttryck: landt- och sjö-försvar, hvarmed Sveriges militära inrättningar varit sedan lång tid betecknade.

Neutraliseringen har ett ytterligare värde derutinnan, att deri kan ligga åtminstone någon motvigt mot den farliga makt, som vår regeringsform fortfarande lägger i Konungens hand, att dels förklara krig, dels sluta fördrag, som kunna inleda landet i krig.

På grund af hvad jag har anfört tillåter jag mig föreslå, att Andra Kammaren, i anledning af Herr Arnoldson i fråga varande motion, måtte besluta

att i vördsam skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla det Kongl. Maj:t ville, när tillfälle dertill synes lämpligt, söka hos de makter, med hvilka de förenade rikena stå i diplomatisk förbindelse, vinna en erkänd, ständig neutralitet för vårt land».

I denna reservation instämde Herr *W. Farup*.

af Herr *Arnoldson*: »Mot den bevisning, Utskottet i sitt humana utlåtande anfört för afstyrkande af min motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om Sveriges neutralisering, vill jag till en början rigta den anmärkningen, att sjelfva hufvudargumentet i motiveringen tydligen hvilat på en missuppfattning af motionens verkliga innehåll.

Af Utskottets inledande betraktelser framgår, att det ansett mig tro på möjligheten att snart kunna förverkliga tanken om en ständig fred mellan folken. Utskottet börjar nemligen sin framställning med de orden, att »så länge mänskliga passioner finnas, som framkalla rättskränkningar, så länge är staten nödgad att använda fysiskt tvång och fysiskt våld för att skydda rättsordningen.» I min motion förekommer icke ett ord, som hade bort gifva anledning att misstänka, det jag vore okunnig om denna sanning eller med mitt förslag åsyftade något, som stode i strid med henne.

Motionen afser ingenting annat, än att vi hos de större makterna böra söka utverka en samfäld garanti för vår sjelfständighet, hvilken garanti för dessa makter innefattar en förpligtelse att, om så skulle behövas, med vapenmakt skydda oss mot en anfallande fiende.

»I staternas inbördes förhållande», heter det vidare i Utskottets motivering, »saknas positiv lag, som fastställer hvad som skall anses

såsom rättskränkning, äfvensom domstol, hvars utslag tillerkännes förpligtande kraft, och ingen exekutiv makt finnes, som i folkrättens namn är berättigad och förpligtad att gifva verkställighet åt den dom, som blifvit afkunnad.» Äfven detta är, enligt min tanke, fullkomligt riktigt. Men jag kan ej finna, hvad det har att göra med min motion. Icke har väl Utskottet af dennas innehåll kunnat draga den slutsatsen, att jag hyser någon tanke på ett snart förverkligande här i världen af det ideala rättstillstånd, då staterna i sina yttre förhållanden till hvarandra hunnit lika långt, som de nu faktiskt hvar för sig i sina inre förhållanden kommit? Ett sådant idealt tillstånd, då den mellanfolkliga rätten vidmakthålles och göres gällande med samma enhet som den, hvarmed rättsordningen nu inom en fullt konsoliderad stat upprätthålles, har jag icke ens ansett på århundraden kunna varda en verklighet.

Det vill emellertid synas, som om Utskottet vore af den mening, att, innan ett sådant samfolkligt rättstillstånd kommit till stånd, *intet verkligt bör göras* för att sätta en gräns för våldets och laglöshetens framfart mellan folken. Härutinnan är jag af alldeles motsatt åsigt med Utskottet.

Det har ju för hvarje folk funnits en tid, då skrifven lag ej var till. Rättsmedvetandet framträdde icke dess mindre och gjorde sig gällande i tänkesätt och sedvänjor. Men samma rättsmedvetande, som inom staterna så småningom förskaffat rätten makt öfver laglösheten och våldet, börjar i våra dagar i allt tydligare drag framträda och göra sig gällande i staternas inbördes förhållande. En af de mest betydelsefulla yttringarna af detta rättsmedvetandets utveckling är nu, enligt min fasta öfvertygelse, de smärre staternas neutralisering.

Jag har anfört flere skäl till stöd för denna uppfattning dels i min motion och dels i en af mig nyligen från trycket utgifven liten skrift (»Neutralitetsfrågan»), derur jag tillåter mig att här återgifva dessa ord (sid. 16): »I följd af världshandelns och samfärdselns utomordentligt snabba utveckling och deraf följande gemensamhet i intressen, verkar ett krig mellan tvenne stater ovillkorligt mer eller mindre störande på de öfriga. I denna stigande solidaritet ligger den säkraste borgen för att neutraliteten skall varda respekterad.»

Med hvarje stat, som erhåller en garanterad neutralitet, varder krigsfältet begränsadt; och denna krigsfältets begränsning, som vinnes genom ett lands neutralisering, måste ovillkorligt ligga i alla makternas intresse. De af mig i bilagan till min motion anförda exemplen på neutraliserade stater visa tydligt, att de större makterna funnit *sin egen fördel* i den krigsfältets inskränkning, neutraliteten medför — ett för-

hållande, som, eget nog, brukar användas som skäl emot motionen, men som icke jäfvar Bluntschlis ord, att »neutralitetsrättens utbildning är en af den nyare tidens löftesrikaste eröfringar på folkrättens område.»



Efter dessa allmänna erinringar mot Utskottets bevisning vill jag söka att bemöta några smärre anmärkningar, hvilka det rigtat mot mitt förslag.

»Skall någon trygghet vinnas», yttrar Utskottet, »så erfordras, att alla de makter, som förbinda sig till garanti, äfven särskildt hvar och en för sig förpligta sig. Huru betydelselös en kollektiv garanti allena är, visar det sätt, hvarpå Englands utrikesminister lord Stanley 1870 tolkade den af England åtagna garantien för Luxemburgs neutralitet. Han ansåg nemligen, att, i fall af neutralitetens kränkning, alla de makter, som undertecknat traktaten, skulle kunna kallas att kollektivt handla, utan att någon af dem kunde uppfordras att inskrida ensam eller särskildt; den gifna garantien vore ett fall af begränsad ansvarighet.»

Mot denna lord Stanleys tolkning af neutralitetsgarantien ställer jag österrikiske rikskansleren grefve Beusts, som framgår af ett meddelande om Luxemburg i bilagan till min motion och enligt hvilken den kollektiva garantien är tillfyllestgörande. Jag anser mig kunna göra detta så mycket hellre som utgången rättfärdigade den österrikiske statsmannens uppfattning.

Såsom ett ytterligare bevis på den (kollektiva) garanterade neutralitetens betydelse må anföras följande yttrande af historieskrifvaren och parlamentsledamoten Justin Mc Carthy angående Belgiens neutralitet. Under det lifliga meningsbyte, säger denne författare (*A History of our own times*, vol. 5, pag. 68, Tauchnitz edition), som under fransk-tyska kriget 1870—1871 fördes inom diplomatien, spridde sig ett rykte om ett hemligt aftal mellan preussiska regeringen och Frankrike angående Belgien. Den preussiska regeringen, sades det, skulle på vissa vilkor hafva medgifvit Belgiens införlifvande med Frankrike. Detta afslöjande uppväckte i England den djupaste harm och förtrytelse. Engelska regeringen fann sig böra förebygga den fara, som i följd af sagda aftal möjligen kunde uppstå, tvinga de båda makterna (Frankrike och Tyskland) att antaga ett nytt fördrag (jfr bilagan till motionen), i kraft hvaraf de franska och tyska regeringarna förbundo sig att i förening med England upprätthålla Belgiens sjelfständighet och med

vapenmakt försvara detta land mot hvarje stat, som kränkte dess integritet.

Härvid är att märka, att England handlade i egenskap af garant och på grundvalen af den förut varande (kollektiva) garanterade neutraliteten, äfvensom att det nya fördraget blott var en bekräftelse på det gamla och ingalunda innebar en separatgaranti efter Utskottets mening.

Allenast dessa exempel, som Utskottet föranledt, torde vara egnade att gifva en riktig föreställning om hvad en af samtliga makterna garanterad neutralitet i en kritisk stund kan betyda.

Till ytterligare bevis på den garanterade neutralitetens värdelöshet anför Utskottet dels den kränkning af Schweiz' neutralitet, som egt rum genom de allierades genomtåg 1815 utan schweiziska edsförbundets samtycke, dels Krakaus införlifning med Österrike.

Vidkommande kränkningen af den schweiziska neutraliteten tillåter jag mig här återgifva några tankar, som jag vid ett annat tillfälle med hänsyn till denna sak uttalat. Med Napoleons återkomst från Elba hotades hela Europa af en samfärd fara. Icke blott de europeiska staternas yttre sjelfständighet var hotad, äfven den inre folkfriheten stod på spel. Vid sådant förhållande bör det fast hellre öfverraska, att makterna hos schweiziska edsförbundet *anhöllo* att få genomtåga dess område, äfvensom att de i den akt, hvarigenom Schweiz' neutralitet den 20 November samma år högtidligen bekräftades, åtminstone sökte bevara skenet att här hafva handlat med schweiziska förbundsstyrelsens samtycke. Här förelågo så säregna omständigheter, en så egendomlig och kritisk verldshändelse, att detta af Utskottet anförda exempel i intet fall bör kunna anses tjena såsom ett bevis för vare sig den garanterade neutralitetens ringa värde i allmänhet, eller för dess betydelselöshet särskildt för vårt land.

I fråga om Krakau och kränkningen af dess neutralitet vill jag fästa uppmärksamheten på några omständigheter, som för sakens rigtiga bedömande böra särskildt läggas märke till. Krakau vardt först på Wienkongressen förklaradt som stat. Det hade förut varit blott en stad och saknade alla de förutsättningar, som i allmänhet betinga en stats tillvaro såsom sådan. Läger man härtill, att den på kongressen skapade »staten» under polska frihetskriget nyttjade sin af Preussen, Österrike och Ryssland garanterade neutralitet för att erbjuda sig som hufvudort åt de upproriske, så är det icke svårt att förstå, att dess sålunda förverkade neutralitetsrätt skulle gå förlorad.

Dylika exempel på neutralitetskränkningar synas mig föga eller

intet bevisa mot den stora och klara grundsatsen. Ej heller kan man af dem vara berättigad att draga några ofördelaktiga slutsatser med afseende på vårt lands neutralisering.

* - *
* *

Jag har nu sökt visa, dels att Utskottet missförstått min motions verkliga innebörd och syfte, dels att de smärre anmärkningar, som verkligen röra motionen, icke äro af den art, att de synts mig kunna tjena som bevisningsgrunder för yrkande på afslag. Derjemte har jag ytterligare här sökt gifva skäl för min åsigt, att de smärre staternas garanterade fortvarande neutralitet är den rigtiga utgångspunkten för fastställandet af sådana mellanfolkliga rättsgrunder, som kunna medverka till att förhindra uppkomsten af krig.

Att ett steg i denna rigtning af vårt folk skulle upptagas som en »förolämpning emot en eller flere af de stater, hvilkas garanti skall begäras», såsom Utskottet säger, det är för mina ögon den högsta höjden af alla de orimliga påståenden, som allt jemt rigtas mot förslaget om Sveriges neutralisering.

Då jag nu är vorden allt mera styrkt i min öfvertygelse, att antagandet af detta förslag skulle för vårt land medföra lättnad i försvarsbördan och ökad trygghet utåt samt i sina verkningar bidra till den allmänna fredens vidmakthållande, anser jag mig följaktligen böra stå fast vid min motion och i full öfverensstämmelse med densamma vördsamt föreslå,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalar den önskan, att Kongl. Maj:t täcktes hos de främmande stater, med hvilka Sverige står i diplomatisk förbindelse, inleda underhandlingar, åsyftande Sveriges garanterade fortvarande neutralitet i öfverensstämmelse med den moderna folkrättens grundsatser.»